

**ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ДІАЛЕКТИЗМІВ
У ПОЕМИ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ «НА ЗЕЛЕНИХ ГОРАХ»**

У статті простежено особливості вживання гуцульського діалекту в поемі Олександра Олеся „На зелених горах”, проаналізовано семантику діалектних апаративів, розглянуто своєрідний гуцульський ономастикон, визначено чинники, які зумовлюють вживання діалектизмів у тексті твору.

Ключові слова: діалектизми, гуцульський діалект, гуцули, Олександр Олесь.

Унікальна краса карпатського краю, своєрідність звичаїв гуцулів, збереження архаїки в мові, побуті і світогляді, магічний зв'язок мешканців гір із природними та надприродними силами причарували не одного митця-„чужинця” і спричинили появу багатьох високохудожніх текстів. Незабутні враження від спілкування з гуцулами, мовний і територіальний колорит Гуцульщини передають у своїх творах письменники Східної України, зокрема М. Коцюбинський („Тіні забутих предків”) і Г. Хоткевич („Камінна дупа”, „Довбуш”). Неповторна краса Гуцульщини, „чари багатого фольклору верховинців” [5, с. 115], гуцульська міфологія полонили й Олександра Олеся, що вилилося в поемі „На зелених горах” (1915 р.) та драматичній поемі „Ніч на полонині” (1941 р.).

Мета нашої статті – проаналізувати лексико-семантичні та функціонально-стилістичні особливості гуцульських діалектизмів у поемі Олександра Олеся „На зелених горах”.

Гуцульський говір, за спостереженнями науковців, яскраво представлений у мові художньої літератури й останніми роками привертає все більшу увагу лінгвістів (див., напр.: [1-3; 8]). Новизна нашої розвідки полягає в тому, що ми розглядаємо гуцулізми в мовостилі Олександра Олеся, діалектна лексика творів якого не була предметом мовознавчого аналізу.

Поема „На зелених горах” з’явилася після того, як Олесь навесні 1913 року відвідав Гуцульщину, яка „належала тоді до Австро-Угорщини, для східних українців... була майже terra incognita” [5, с. 66], тобто невідомою землею. Про те, що справило найбільше враження на письменника і чому твір має таку назву, довідуємось із його листа до дружини: „Сьогодні я пережив буквально сон. У Криворівні був „храм”. Ще сонце не оглянуло землю, а вже з *зелених гір, які ти зустрінеш лише на Гуцульщині* [виділення наше. – О. П.], спускалися гуцули й гуцулки в своїх барвистих убраннях. Наче квіти, що ростуть на горах, ожили і сходять до Черемошу, щоб напиться студеної води. Зачервоніло незабаром все біля церкви, збудованої сотню літ назад, наче розцвів нагло квітник або хто розкидав червоне як мак багаття. В церкві почалася служба Божа, і церква наповнилась живими фарбами, живими квітами. Зо всіх околиць, з найвищих гір зійшлися люди на свято. Заголосили, залебеділи сліпці й каліки, заграли сопілки, запумів народ і заглушив Черемош. Гуцулки ходять, пишаються своїми дорожочинними убраннями” [6, с. 887]. Але більше за пишноту святкового вбрання приваблює Олесь вільний дух і незалежність гуцулів, їх духовне багатство: „Горді гуцули в орлячих і страусових пір’ях залицяються до дівчат... Я стояв, дивився і не міг надивитися на сей прекрасний народ, що не зазнав панщини, що зберіг вільну душу, мову і старосвітські звичаї, повні краси... Скільки я цікавих людей пізнав! Які багаті натури!” [6, с. 887-888].

Ось як передає Олександр Олесь своє захоплення красою Гуцульщини та її संबодолубністю в самій поемі:

*Країно див! Зелена мріє,
Зелена казко серед гір,
Де вітром дух наш вільний віє* [6, с. 213].

У наведених рядках – опоетизований образ гуцульського краю. Створити такий потужний за силою емоційного впливу образ Олександр Олесь зумів, використовуючи в одному фрагменті кілька художніх засобів: риторичні звертання, персоніфікацію, перифрази, порівняння.

Помітне місце в мові поеми посідає й діалектна лексика. Уживання діалектизмів у тексті є закономірним з огляду на тематику твору. Діалектизми у творі вжито свідомо, про що свідчить поданий автором словничок гуцулізмів.

Аналізуючи семантику гуцульських діалектних слів, виявлених у поемі „На зелених горах”, значення діалектних загальних назв подаємо за коротким словником гуцульських говірок [4], а значення онімів, які здебільшого є назвами міфічних істот, наводимо за етнолінгвістичним словником [7]. Якщо діалектизм пояснює сам автор, то в дужках наводимо ще й це тлумачення з покликанням на джерело.

Діалектизми, засвідчені в аналізованому тексті, – це переважно етнографізми, які позначають традиційні форми побуту, звичаїв, обрядів, вірувань гуцулів. Поема починається описом того, як гуцули, „*немов [розсипані] коралі, що в доли котяться з-під хмар*” [6, с. 215], сходяться на храмове свято. Тому вже з перших рядків твору для зображення неповторного зовнішнього вигляду гуцулів і гуцулок Олесь уживає діалектні назви одягу, його частин або прикрас: *ремінь* ‘1) шкіряний пояс; 2) широкий чоловічий пояс (з пряжками або без них)’ (‘широкий ремінний пояс в оздобі’ [6, с. 888]), *кресаня* ‘чоловічий фетровий капелюх з прикрасами’ (‘бриль, капелюх’

[6, с. 888]), *тобівка* ‘оздоблена орнаментом невелика шкіряна сумка, яку носять через плече’ (‘торбинка збоку’ [6, с. 888]), *киптар* ‘хутряна безрукавка, (перев. з орнаментом)’ (‘короткий білий, часом вишиваний, козушок без рукавів’ [6, с. 888]), *гуптя* ‘верхній одяг без рукавів у вигляді накидки з кашпоном, виготовлений з білого домотканого полотна; використовується переважно як весільний одяг молоді’ (‘біла свита’ [6, с. 888]), *огаљон* ‘різновид прикраси на капелюсі, сукулі чи фартусі’ (‘золота стрічка, якою прикрашають убрання, а дівчата – чоло’ [6, с. 888]), *фист* ‘оздоба на капелюху з орлиних пер тощо’ [6, с. 888]; *На храм збираються гуцули; Встають до ранньої зорі, Виймають ремені, кресані, Тобівки файні, киптарі* [6, с. 214]; *Мавко, Мавко, на кирею вітер гуглю принесе* [6, с. 225]; *І сонце кинуло на гори Вогняно-золотий огаљон* [6, с. 214]; *І фист на збоченій кресані* [6, с. 214].

Серед діалектних лексем трапляються й найменування зброї, яка використовується в горах для захисту і є навіть частиною гупульського святкового строю: *топірець* ‘топірець (металевий або дерев’яний) з довгою ручкою, прикрашений орнаментом’, *кріс* ‘рушниця’ (‘кременева рушниця’ [6, с. 888]); *В руці у його топірець* [6, с. 214], *Козарі з крісів стріляють* [6, с. 217].

Своєрідність гупульських звичаїв передають музичні інструменти: *трембіта* ‘духовий музичний інструмент – дерев’яна труба (до 3-х м довжини), зроблена зі смерекового дерева, обвита березовою корою’ (‘велика довга сурма з кори’ [6, с. 888]), *флюяра* ‘довга сопілка без денця’ (‘флейта’ [6, с. 888]); *голос сумної трембіти* [6, с. 219]; *Не чути вже його флюяри, Не льється пісня юнака* [6, с. 223]. Трембіта асоціюється переважно із сумними подіями в житті гупулів, зокрема похороном, що й передано в поемі: *А Голод їх косить під звуки трембіти* [6, с. 224]. Підсилює таке значення гупулізму *трембіта* його вживання в ролі звертання, що є основою для персоніфікації названого ним предмета: *По горах, по долах заграйте, трембіти, І Бога самого у серце вразіть* [6, с. 222].

Назви людей представлені передовсім діалектизмом *легінь* ‘парубок, дорослий хлопець’ (‘молодий, вродливий парубок’ [6, с. 889]); *Іде, жартус з ними легінь* [6, с. 214]. Цей гупулізм у поемі засвідчений і в складі юкстапозита: *На дарабах в повідь линуть тільки легіні-орли* [6, с. 218]). Значення діалектизму допомагає зрозуміти вживаний поряд з ним літературний відповідник *юнак*: *По всій Гуцульщині зеленій Гудуть чулки про юнака* [6, с. 214]. Багато назв осіб пов’язані з господарською діяльністю гупулів: *стадар* ‘пастух коней’, *козарь* ‘пастух кіз’, *ватаг* ‘1) той, хто переробляє молочні продукти на полонині; 2) старший вівчар’, *депутат* ‘старший на полонині, той, хто брав полонину в оренду’ (‘головний ватаг, старший пастух’ [6, с. 888]); *В роги грають стадарі, Козарі з крісів стріляють, Дзвінок свищуть вівчарі* [6, с. 217]; *Рано-рано встав на зорях Ватаг – дивний чарівник* [6, с. 217]; *І синіє Полонина, і радіє „депутат”* [6, с. 217]. Діалектизм *депутат* Олесь подає в лапках, що допомагає відмежувати його від літературного омоніма.

Гупульські назви інших істот у тексті є нечисленними: *маржжина* ‘1) велика рогата худоба; 2) худоба’ (‘товар, худоба’ [6, с. 888]), *каня* ‘хижий птах, схожий на шуліку’ (‘гірський орел’ – [6, с. 889]); *Ржання коней, рев маржжини* [6, с. 217]; *Зникає каню в просторах* [6, с. 220]. Уведення в текст діалектного слова *маржжина* відбувається з одночасним уживанням загальноновживаного синоніма, що допомагає зро-

зуміти і запам'ятати значення діалектизму: *Вйю, худобо! Гей, маржисно, на шовкові килими!* [6, с. 217]. Гуцулізм *каня*, як ілюструє наведений приклад, стає об'єктом порівняння; таке вживання, на нашу думку, підсилює стилістичну виразність діалектного слова в художньому тексті.

Трапляється в поемі й найменування дерева *камбук* ('недорозвинена сосна' [6, с. 889]): *Чи зневірений, безсилий, Гірко плачеш в камбуках?* [6, с. 225].

У поемі „На зелених горах” Олесь відбив „єдність архаїчного життя українських верховинців і незайманої природи їхнього рідного краю” [5, с. 66]. Неповторність гірського рельєфу передають географічні назви: *скоки* 'пороги у гірській ріці', *рина* '1) стрімкий схил гори; 2) зсув; 3) ущелина, урвище; 4) стрімка кам'яниста дорога; 5) кам'янистий ґрунт' (*скоки, рити* – 'пороги, підводні камені' [6, с. 888]), *діл* 'долина', *грунь* '1) вершина гори; гірське пасмо; 2) невеликий пагорб, не покритий лісом' ('голі місця на горах' [6, с. 888]), *оседок* 'посілість, осідок' ('гірські хутори' [6, с. 889]), *улога* 'перев. мн. улоговина, велика западина' ('яри' [6, с. 889]): *Через скоки, через скелі, Як орли, вони летять... Їдуть легіні веселі, Гроном в долах гуркотять!; Шлях кривавий в долах в'ється, Рипи, скоки навкруги* [6, с. 221]; *Бачать дівчину на ґруні* [6, с. 218]; *Чи на ґрунь каміння зносиш, Купчици хмари на чолі, Чи у долів ласки просиш і плазуши на землі?* [6, с. 225]; *Які дарунки долів темних В оседки гірські він несе?* [6, с. 220]; *Нема того, за ким сумують доли, Кого виспівують вітри, Хто вже не вернеться ніколи В оседки гірські – хутори* [6, с. 223]; *Лежав ведмідь і спав в улозі* [6, с. 220]. Семантика діалектизму *улоги* увиразнюється в юкстапозиті, який він творить разом із літературним синонімом *яри*: *Хай небо застогне, хай зййдуться хмари І слізьми затоплять улоги-яри* [6, с. 222].

Цікавим є вживання в тексті діалектизму *полонина* 'високогірне пасовище'. Олесь пише його з великої букви, хоча авторське тлумачення цього слова ('пасовисько на горах' [6, с. 888]) підтверджує, що воно не є власною назвою пасовища. Оскільки йде мова про перший вихід на полонину, таке написання підкреслює важливість події і центральність у ній названого географічного об'єкта: „Дивний ранок **Полонини**, полонинського життя” [6, с. 217]. З іншого боку, незважаючи на пояснення автора, діалектизм *Полонина*, як нам видається, краще інтерпретувати як власну назву свята (пор. також: *Полонинський день світас, Полонинський дивний день!* [6, с. 216]).

З побутом, господарською діяльністю гуцулів пов'язані й діалектизми *ватра* '1) вогнище, багаття; вогонь; 2) рідк. черинь у печі', *стая* 'постійне або тимчасове житло на полонині, де живуть пастухи влітку і переробляють молочні продукти' ('хата на полонині' [6, с. 888]), *дат* 'заст. 1) кількість молочних продуктів, яку громада платить власникові полонини; 2) кількість молочних продуктів, які одержує кожен власник овець' ('прибуток' [6, с. 888]), *дараба* 'пліт, збитий з кругляків, який сплавляють по ріці' ('пліт' [6, с. 888]): *Вже палає ватра в стаї* [6, с. 217]; *Збережеться вся маржисна і великий буде дат!* [6, с. 217]; *З гуком пісні голосної, На дарабі стоячи, Аж до Вишніці самої Їдуть хлопці-плавачі* [6, с. 217].

Аналізована поема засвідчує „багатство та різноманітність етнографічного матеріалу”, глибоке „проникнення в архаїчний побут гуцулів з його давніми повір'ями й забобонами” [5, с. 67]. Письменник майстерно передає, як переплітається світ

людей і світ міфічних істот: *Там Водяник людей мороче І гріє руки крижані, коли рибалки серед ночі Запалють весело огні* [6, с. 216].

В Олеся міфічні істоти стають персонажами поеми, тому в тексті відповідні їм номінації функціонують як власні назви. Автор зчаста, що пов'язано з ідейним задумом твору, акцентує на позитивних рисах лісових духів (див. коментарі автора в дужках): *Лісниця, Лісовка* 'міфічна істота у вигляді прекрасної дівчини, що живе в лісі й може змінювати свою зовнішність, являючись чоловікам' ('духи у вигляді поганих жінок, що іноді обертаються у вродливих дівчат' [6, с. 889]), *Лісун* 'міфічна істота, що живе в лісі і випасає лісових тварин' ('лісовий пан, господар лісу' [6, с. 889]): *З куців Лісниці виглядають, до себе легіня зовуть...* [6, с. 214]; *А сарн Лісовка напуває З криниць смерекових лісів* [6, с. 216]; *Лісовка сарну обняла тремтячою рукою* [6, с. 222]; *І Лісун, що без тіни був зроду, Тремтячи, озиравсь навкруги* [6, с. 219]. Проте мусимо констатувати, що наведені діалектизми автор уживає не так часто, як літературні синоніми *Мавка, Лісовик*, пор.: *Мавко, Мавко, близько люде* [6, с. 225]; *Хай вінки Мавки сплітають І танцюють свій танок* [6, с. 226]; *Там свистом Лісовик скликає Ведмедів, рисів і вовків* [6, с. 216]; *Задумавсь мовчки Лісовик* [6, с. 222].

Своєрідною назвою, яку трактують неоднозначно, є онім *Чугайстер* 'веселий і лукавий лісовий чоловік, який полює на нявок, лісовиць' ('білий велетень, фавн' [6, с. 889]): *Стоїть Чугайстер в пеклі мук* [6, с. 221]. Ось як уявляє Олесь цю міфічну істоту: *Там під смерекою густою Чугайстер Мавку стереже, – І враз знімається стрілою, Біжить, регочеться і рже!; Давно він зник уже в просторах, Великим білим птахом зник, А ще гримить, як грім по горах, Його веселий хижий крик* [6, с. 216]; *Наче велетень з білого снігу, Прокидався Чугайстер з сну. Перекидував скелі з розбігу, Перескакував прірву страшну* [6, с. 219].

Часто вживаною є номінація *Дідо*, що, за етнолінгвістичним словником, може називати злу силу: 'знахар, чарівник; чорт; головний чорт'. Олександр Олесь пояснює цей онім інакше ('дух сили, оборонець гірських лісів' [6, с. 889]): *Не гнався Дідо ні за ким* [6, с. 220]; *Дідо, Дідо, де ти, милий?* [6, с. 225]; *Завалиться, сизі гори, Коли Дідо з вас утік!..* [6, с. 225].

Топоніми представлені здебільшого оронімами (*Безводня, Льця і Синиця, Магорка, Вінця і Пушкар* [6, с. 215]; *На Синиці, на Безводні, На всіх горах рушив лід* [6, с. 216]), рідше – ойконімами (*Вижниця*) та гідронімами (*Вже в бубни Черемош гуде*) [6, с. 215]; *Тосгне Черемош, лютує* [6, с. 221]).

Систематизувавши діалектну лексику в поемі „На зелених горах”, можемо виділити такі лексико-семантичні групи аплетивів, зокрема назви: 1) людей (*легінь, стадар, козарь, ватаг, депутат*); 2) тварин, птахів (*маржина, каня*); 3) одягу (*красаня, киттар, гугля*); 4) прикрас (*огальон, тобівка, фист*); 5) зброї (*кріс, топірець*); 6) музичних інструментів (*трембіта, флора*); 7) пов'язані із господарською діяльністю гуцулів (*дараба, дат, ватра, стая*); 8) особливостей рельєфу (*скоки, рипи, діл, грунь, улога*); 9) ознак (*барвний, файний, полонинський*); 10) дій (*трембітати*). Серед онімів виявлено діалектні назви: 1) міфічних істот (*Лісун, Лісниця, Дідо, Чугайстер* тощо); 2) гір (*Безводня, Льця, Синиця, Магорка* та ін.); 3) населених пунктів (*Вижниця*); 4) річок (*Черемош*).

Якщо звернути увагу на лексико-граматичні особливості гуцулізмів, то це переважно іменники. Прикметники та дієслова є нечисленими: *файний* ‘гарний’ (*товівки файні* [6, с. 214]), *барвний* ‘кольоровий’ (*Як мак червоний, в барвних строях і в огальонах, як зірки* [6, с. 214]), *полонинський* ‘стос. до полонини’ (*Полонинський хід рушає* [6, с. 217]), *трембітати* ‘грати на трембіті’ (*Досить, досить трембітати* [6, с. 225]). У деяких прикладах маємо метафоричне вживання дієслова *трембітати*: *Їм вітер тихо трембітає* [6, с. 216], *І вітри трембітали в трембіту і скликали на раду гірку* [6, с. 219].

Щодо частотної характеристики, то в тексті поеми виявлено близько 50 діалектизмів, більшість із яких ужито один раз. Окремі гуцулізми трапляються частіше: *трембіта*, *діл* – 6 разів, *трембітати* – 5, *легінь*, *дараба*, *Дідо* – 4, *грунь*, *маржусина*, *Лісовик*, *Чугайстер* – 3, *кресаня*, *огальон* – 2. Загальна кількість діалектизмів, як бачимо, не є дуже великою, що передовсім зумовлено відсутністю прямої мови персонажів, а, за спостереженнями мовознавців, „найбільша кількість діалектизмів припадає на пряму мову персонажів” [8, с. 131].

Окремі діалектизми функціонують у поемі не окремо, а разом зі спільнокореневими словами: *Лісун*, *Лісовка*, *Лісниця*. Частина з них перебуває у словотвірних відношеннях: *трембіта*, *трембітати*; *полонина*, *полонинський*. Уживання двох споріднених діалектних слів нерідко творить стилістичну фігуру повтору: *Вже трембіта трембітає* [6, с. 216], *Хай їм тихо трембітають На трембітах із кісток* [6, с. 226].

Мовнотилістичний аналіз діалектної лексики в мові поеми Олександра Олеся „На зелених горах” дозволяє нам зробити такі висновки.

Діалектна лексика, засвідчена в поемі, репрезентує гуцульський говір. Її уживання обумовлене тематикою твору і покликане відтворити культурний і територіальний колорит Гуцульщини. Гуцульські діалектизми автор уживає в художньому тексті свідомо, про що свідчить словничок гуцулізмів, який Олесь додає до твору. Словничок має і практичне значення для дослідників гуцульського говору, оскільки фіксує місцеві назви, відсутні в короткому словнику гуцульських говірок (*камбук* ‘недорозвинена сосна’, *фист* у значенні ‘оздоба на капелюху з орлиних пер’).

Діалектизми є лише окремими лексичними вкрапленнями в поетичному мовленні Олександра Олеся, яке загалом є літературним і передає ознаки східноукраїнського варіанта тодішньої літературної мови. Значення багатьох гуцулізмів можна зрозуміти з контексту, зокрема й тому, що митець поряд із діалектизмом подає синонімічний літературний відповідник.

Гуцулізми, вплетені в поетичну канву твору, – це лексичні діалектизми, переважно етнографізми. Фонетичних та морфологічних діалектних рис не відображено. З одного боку, це зумовлено відсутністю прямої мови персонажів, а також, імовірно, задумом автора, який не прагне передати особливості мовлення гуцулів, його приваблюють більше краса гуцульської природи, ментальність, самобутні звичаї, обряди, вірування і дух цієї оригінальної етнічної групи. З іншого боку – не останню роль відіграло й те, що Олександр Олесь не був носієм гуцульської говірки.

Гуцулізми, самі володіючи відчутним стилістичним потенціалом, нерідко стають основою художніх тропів або вживаються у складі стилістичних фігур. Таке їх уживання підсилює образність та експресію поетичного мовлення.

Поема Олександра Олеся „На зелених горах” засвідчила майстерне використання різноманітних гуцульських діалектизмів, яким властиве виразне функціонально-стилістичне навантаження в аналізованому художньому тексті.

Література

1. *Берегеч В.* Менталітет та емоційний світ українця-гуцула засобами діалекту у творах Юрія Федьковича / В. Берегеч // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія (мовознавство). – Вип. XIX–XX. – Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – С. 138–142.
2. *Грещук В. В.* Гуцульський говір в українській художній мові XIX – I пол. XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Грещук В. В. – Львів, 2009. – 20 с.
3. *Грещук В. В.* Гуцульський діалект у мові української художньої літератури / В. Грещук // Українознавчі студії. – № 3. – 2001. – С. 3–10.
4. Гуцульські говірки. Короткий словник / [відп. ред. Я. Закревська]. – Львів : Відродження, 1997. – 232 с.
5. *Неврий М.* Олександр Олесь : [життя і творчість] / М. Неврий. – К. : Дніпро, 1994. – 173 с.
6. *Олесь Олександр.* Твори : У 2 т. / [упоряд., авт. передм. та приміт. Р. П. Радипевський] / О. Олесь. – К. : Дніпро, 1990. – Т. 1 : Поетичні твори. Лірика. Поза збірками. З неопублікованого. Сатира. – 959 с.
7. *Хобзей Н.* Гуцульська міфологія : етнолінгвістичний словник / [відп. ред. П. Гриценко] / Н. Хобзей. – Львів, 2002. – 216 с.
8. *Черемська О.* Діалектні особливості прози Г. Хоткевича (на матеріалі повісті „Довбуш”) / О. Черемська, В. Жовтобрюх // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія (мовознавство). – Вип. XIX–XX. – Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – С. 131–133.

Tsyperdiuk O. D. Features of using the dialect words in the poem "On the green mountains" by Oleksandr Oles

The article deals with the reflection of the traits of the Hutsul dialect in the poem of Oleksandr Oles, the peculiarities of the dialect are analyzed on lexical levels, the article highlights proper names of the Hutsul dialect, the function of dialect words in the text is determined.

Key words: dialect words, the Hutsul dialect, Hutsuls, Oleksandr Oles.

Ципердюк О. Д. Особенности употребления диалектизмов в поэме Олександра Олеся «На зеленых горах»

В статье исследуются особенности употребления гуцульского диалекта в поэме Олександра Олеся «На зеленых горах», анализируется семантика диалектных апеллятивов, рассматривается гуцульский ономастикон, определяются факторы, которые предопределяют употребление диалектизмов в тексте.

Ключевые слова: диалектизмы, гуцульский диалект, гуцулы, Олександр Олесь.